

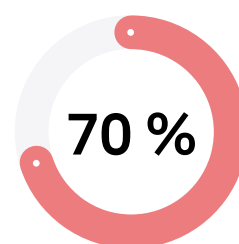
Vilka tar studielån? Faktorerna som påverkar

Av alla som studerar med studiemedel väljer ungefär 70 procent att ta studielån. Andelen som tar lån har förändrats under årens lopp. Låntagandet varierar även mycket mellan olika studerandegrupper. Bland annat tar personer med utländsk bakgrund mer sällan lån än personer med svensk bakgrund.

Benägenheten att låna varierar över tid

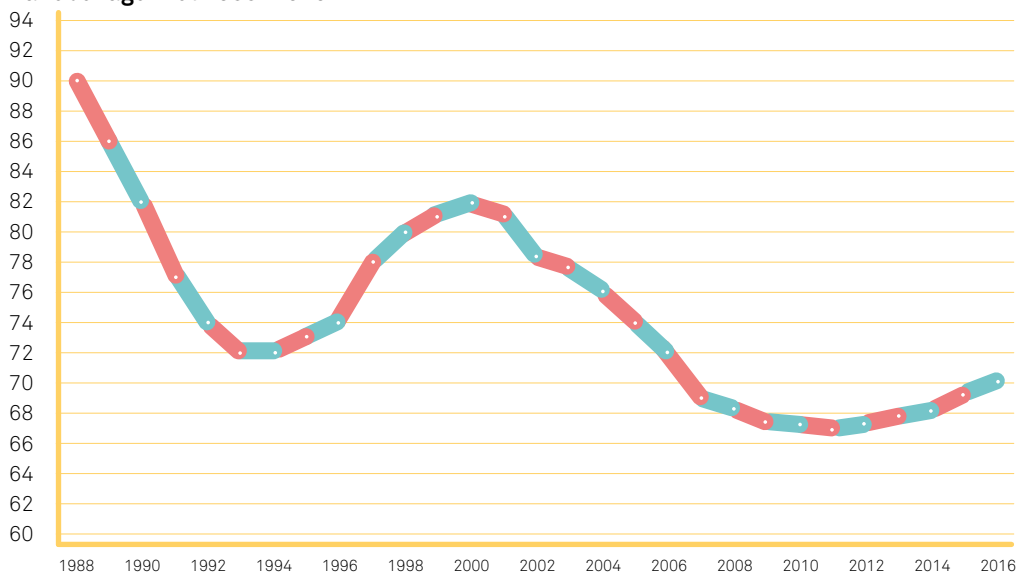
Andelen av dem som studerar med studiemedel som även tar studielån har varierat mellan 67 och 90 procent sedan slutet av 1980-talet. Det finns flera orsaker att lånebenägenheten förändras över tid. Den kan förändras på grund av yttre orsaker såsom ekonomisk oro, vilket är en trolig orsak till att viljan att låna minskade under 1990-talet. Den kan också förändras när lånesystemet och återbetalningsvillkoren ändras. När den nuvarande typen av studielån infördes 2001 blev de studerande mer återhållsamma i sitt låntagande.

Olika studerandegrupper lånar i olika hög utsträckning. Därför kan även studerandegruppens sammansättning påverka lånebenägenheten. De senaste årens svaga ökning av andelen som lånar kan förklaras av att de studerande i genomsnitt har blivit lite äldre och av att studerande som är 25 år och äldre oftare tar lån än de som är yngre än 25 år.

... av alla som studerar med studiemedel väljer att ta studielån.

Tabell 1.
Lånebenägenhet 1988–2016

Utrikes födda avstår ofta från studielånet

Behovet av lån och viljan att ta lån kan bero på olika faktorer. Exempelvis spelar den privatekonomiska situationen roll, liksom förväntan på framtida inkomster och synen på skuldsättning.

Män tar oftare studielån än kvinnor. Detta kan ha flera orsaker, men en är att kvinnor oftare arbetar vid sidan av sina studier och därmed har bättre förutsättningar att klara sig utan att låna. Studerande i åldern 25–34 år tar oftare lån än de som är yngre eller äldre. Det beror bland annat på att det är vanligt att bilda familj i dessa åldrar, vilket ökar utgifterna och behovet av lån. Yngre studerande kan ha lägre utgifter och får dessutom ofta ekonomiskt stöd av sina föräldrar. Lite äldre studerande kan ofta ha en partner som arbetar och kan av den anledningen i vissa fall klara sig utan att låna.

Ju högre inkomst den studerande har förutom studiemedlen, desto mindre är sannolikheten att han eller hon tar studielån. Detta är naturligt eftersom de med höga inkomster sannolikt har lättare att få ekonomin att gå ihop och då kan klara sig utan att ta studielån.

”Ju högre inkomst den studerande har förutom studiemedlen, desto mindre är sannolikheten att han eller hon tar studielån.”

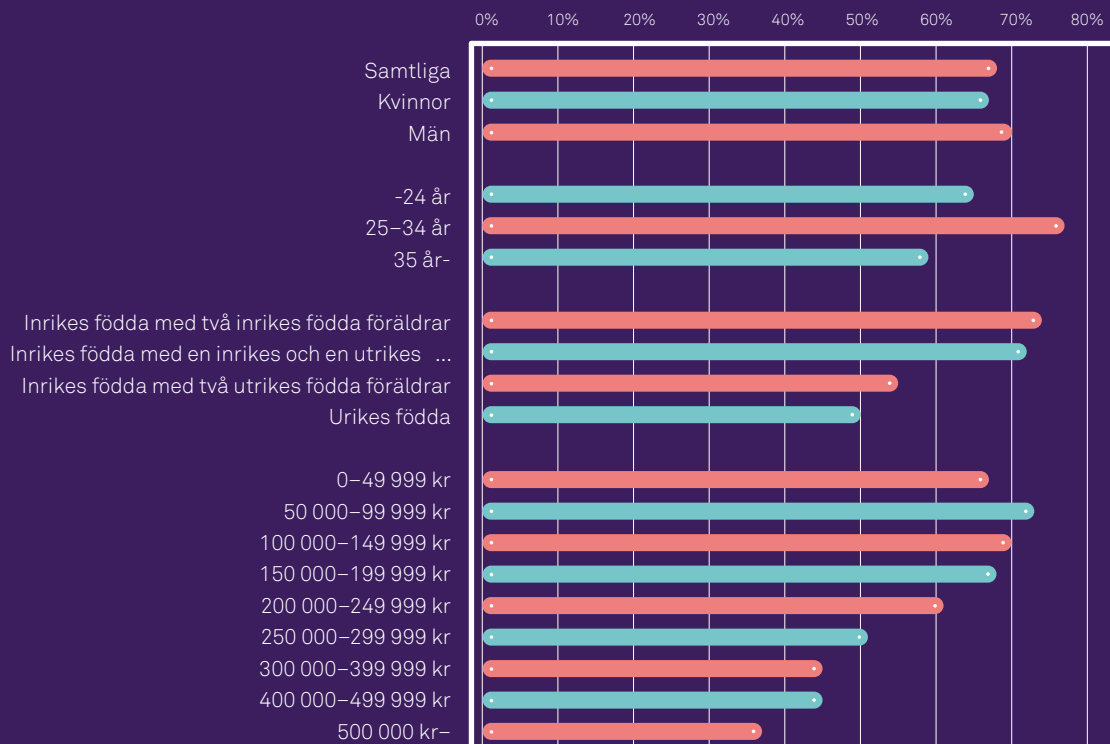
Studerande som är födda utomlands avstår oftare från lån än studerande med svensk bakgrund. Till en del beror det på att utrikes födda oftare studerar på en låg utbildningsnivå. Men även vid en jämförelse mellan studerande på samma utbildningsnivå är skillnaden markant. Lånebenägenheten bland dem som studerar på eftergymnasial nivå i Sverige är till exempel 77 procent av dem som är födda i Sverige och har två inrikes födda föräldrar medan den är 64 procent bland utrikes födda.

Resultatet från 20 intervjuer med studerande med utländsk bakgrund visar att det är särskilt tre faktorer som ligger till grund för varför studerande med utländsk bakgrund tvekar att ta studielån: (i) bristande kännedom om samhället, (ii) språksvårigheter och (iii) kulturella normer.

Män tar oftare studielån än kvinnor.

Tabell 2.
Lånebenägenhet 2014 efter kön, ålder, bakgrund och egen inkomst

”Studerande som är födda utomlands avstår oftare från lån än studerande med svensk bakgrund.”

Föräldrarna spelar roll

Även föräldrarna spelar roll för låntagandet. Studerande som har högutbildade föräldrar tar oftare studielån än studerande med lågutbildade föräldrar.

Studerande med föräldrar som har högre inkomster tar oftare lån än studerande med föräldrar med lägre inkomster. Detta kan möjligen anses förvånande eftersom föräldrar med högre inkomster kan antas ha större möjligheter att stödja sina barn ekonomiskt.

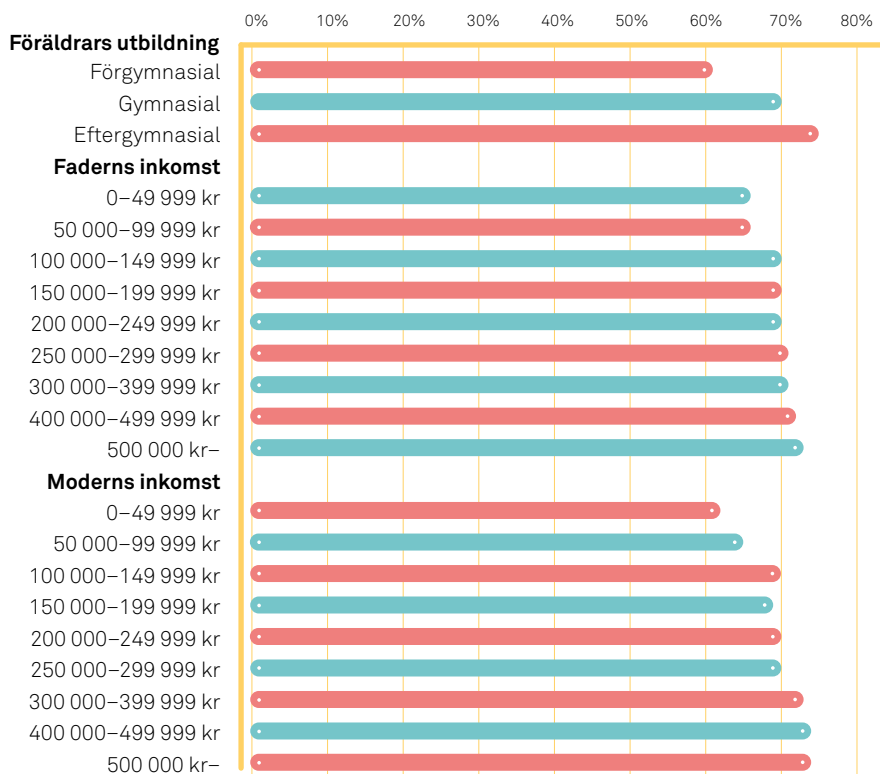
Att de med högutbildade föräldrar och föräldrar med höga inkomster är de som oftast tar lån kan indikera att traditioner i familjen och tron på att utbildningen ska ge avkastning betyder mer för benägenheten att låna till sin utbildning än familjens ekonomiska resurser.

Studerande med högutbildade föräldrar tar oftare studielån.

Tabell 3.

Lånebenägenhet 2014 efter föräldrars utbildning och inkomst

Högre nivå på utbildningen – högre lånebenägenhet

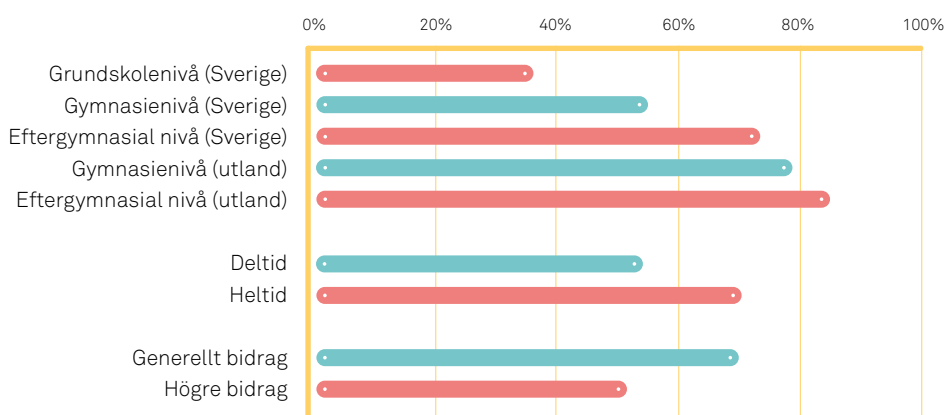
Även studierna och studiestödet spelar roll för viljan att ta lån. De som studerar på låga utbildningsnivåer tar sällan lån och de som studerar på eftergymnasial nivå tar ofta lån. Högst är lånebenägenheten bland dem som studerar utomlands på eftergymnasial nivå.

Heltidsstuderande tar oftare lån än deltidsstuderande. Deltidsstuderande har ofta ett arbete som sin huvudsakliga sysselsättning och är då inte i lika stort behov av studielånet.

De som får studiemedel med en högre bidragsnivå har lägre lånebenägenhet än de som har studiemedel med den generella bidragsnivån. Det beror både på att de med högre bidrag studerar på lägre utbildningsnivåer och på att den som får ett högre bidrag kan ha större möjligheter att klara sig ekonomiskt utan lånet.

Tabell 4.

Lånebenägenhet 2014 efter utbildningsnivå, studieomfattning och studiemedel

Studienivå och egen inkomst väger tungt

Vid en jämförelse mellan olika faktorerers betydelse för låntagandet visar det sig att studienivå och inkomst är de enskilt viktigaste faktorerna för att förklara lånebenägenheten. Studiernas omfattning är också av stor betydelse, liksom studerandes bakgrund (utländsk eller svensk). Även familjesituation, ålder och kön spelar roll, men i något mindre utsträckning. Tyvärr kunde inte föräldrarnas utbildningsnivå tas med i denna jämförande analys eftersom uppgifter om utbildningsbakgrunden saknades i allt för många fall.

Inkomst är en av de enskilt viktigaste faktorerna för lånebenägenheten.

Tabell 5.

Faktorer som påverkar lånebenägenheten

	Hög lånebenägenhet	Låg lånebenägenhet
1	Hög utbildningsnivå (särskilt utlandsstudier)	Låg utbildningsnivå (särskilt studier i Sverige)
2	Låg inkomst	Hög inkomst
3	Heltidsstudier	Deltidsstudier
4	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund
5	Ensamstående utan barn	Bor hos föräldrar
6	25–34 år	<24 år
7	Män	Kvinnor

Författare

Carl-Johan Stolt.

Arbetar med uppföljning och statistik på CSN.
carl-johan.stolt@csn.se

Källor till artikeln

Rapporten Lånebenägenhet bland studerande med studiemedel

http://www.csn.se/polopoly_fs/1.19715!/Lanebenagenhet%201.0.pdf

Rapporten Varför tveka att ta studielån? Studerande med utländsk bakgrund förklarar

<https://www.csn.se/download/18.5ccd0ac516277e85f0a-54ba/1528445827028/Varf%C3%B6r%20tveka%20att%20ta%20studiel%C3%A5n%201.0.pdf>

Studiemedelssystemet

Studiemedel består av ett studiebidrag och ett frivilligt studielån. Under 2018 kan en heltidsstuderande få 2 611 kronor i veckan, varav 791 är bidrag och 1 820 lån. Ett högre bidrag kan ges till vissa studerande på grundläggande eller gymnasial nivå. Studerande med barn kan beviljas tilläggsbidrag. I vissa fall kan den studerande även få tilläggs lån eller merkostnadslån.

Studiemedelstagaren får ha en inkomst upp till en viss nivå, den s.k. fribeloppsgränsen, utan att studiemedlen reduceras.

Studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 56 år. Rätten att låna begränsas dock från och med 47 års ålder.

Studiemedel lämnas under olika lång tid beroende på studienivå och den studerandes utbildningsbakgrund. För studier på efter-gymnasial nivå lämnas studiemedel i högst 240 veckor. För studerande på gymnasial nivå kan studiemedel lämnas i högst 80 veckor om den studerande redan har en gymnasieutbildning eller motsvarande, annars i högst 120 veckor. Studerande på grundläggande nivå kan maximalt få studiemedel i mellan 40 och 100 veckor, beroende på tidigare utbildning och på utbildningsbehov.

Studielånet är en form av annuitetslån. Återbetalning sker med ett årligt belopp som baseras på skuldens storlek, räntan för året, det antal år som återbetalningen beräknas pågå samt ett så kallat uppräkningsstal på två procent per år. Återbetalningstiden är normalt 25 år eller det antal år som återstår tills låntagaren fyller 60 år. För den som har en liten skuld kan återbetalnings-tiden bli kortare.

Så är undersökningarna gjorda

I studien om studerandes intresse för lån undersöks lånebenägenheten bland studerande som har studiemedel. Med lånebenägenhet menas andelen av de studerande som väljer att ta något studielån. Studien som är underlag till merparten av resultaten är en registerstudie som avser år 2014 och omfattar totalt 483 671 studerande med studiemedel. Studerande som inte har studiemedel omfattas inte av undersökningen.

Samtliga uppgifter är hämtade dels från CSN:s administrativa system, dels från register hos Statistiska Centralbyrån (SCB). Uppgifterna kommer från följande register: Studiestödets informationssystem (STIS), Skolverkets elevregister, Universitets- och högskoleregistret, Inkomst- och taxeringsregistret och Registret för totalbefolkningen (RTB).

De variabler som förekommer i studien är: kön, ålder, familjesituation, svensk respektive utländsk bakgrund, betyg från gymnasieskolan, inkomst, föräldrars utbildningsbakgrund och inkomster, nivå på studierna, inriktning på studierna, studiernas omfattning och bidragsnivå.

Utöver detta har CSN genomfört en intervjuundersökning riktad till studerande med utländsk bakgrund. Detta empiriska material består av 20 semi-strukturerade intervjuer. Att en intervju är semi-strukturerad innebär att förberedda intervjufrågor styr intervjun, men att den som intervjuar vid behov kan ställa följdfrågor. På detta sätt kan den som intervjuar nå fördjupad kunskap som inte nås med andra metoder som till exempel enkät.

Vi gör studier möjligt.

[csn.se](https://www.csn.se)

